

УДК 94(477): 502.8

ГАЙДУКЕВИЧ ОЛЕНА,*кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства та філософії
Івано-Франківського національного медичного університету*

УКРАЇНЬСЬКА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА (УГКЦ): ТУРИЗМ І ОХОРОНА ПРИРОДИ В КАРПАТАХ (30-ті РОКИ ХХ ст.)

У статті проаналізовані окремі аспекти господарювання УГКЦ у 30-х роках ХХ ст. у Карпатах, зокрема в маєтності Перегінсько: туризм та охорона довкілля. Доведено, що УГКЦ тісно пов'язувала туристичну діяльність із природоохоронною, оскільки таке поєднання двох напрямів господарської діяльності церкви в складних суспільно-політичних умовах тогочасної Галичини сприяло формуванню екологічної та духовної культури нації, утверджувало серед широкого загалу народних мас можливість збереження національної ідентичності галичан у майбутньому.

Ключові слова: УГКЦ; охорона природи; туризм; маєтність; заповідник; екологічна та духовна культура; нація.

Постановка проблеми і стан її вивчення. Українська греко-католицька церква (УГКЦ) як національна церква віддзеркалює історію свого народу. Упродовж віків, з моменту утворення і до сьогодні, вона була і є виразником його духовності та національної свідомості. Довгі роки радянська історіографія доводила, що УГКЦ - ворог і визискувач народу, з метою власного збагачення постійно провадила антинародну, ворожу діяльність, направлену нагноблення простого люду та експлуатацію рідної землі [4, 6, 7 та ін.]. Сьогодні багатьма науковцями [5, 8, 9, 11, 12 та ін.] спростовано й переконливо доведено необґрунтованість подібних тверджень. Саме туристична та природоохоронна діяльність УГКЦ лише частково досліджена сучасними істориками [10, 13]. Тому постала необхідність вивчити господарську діяльність УГКЦ в аспекті ощадливого використання природних ресурсів краю та розвитку туризму й рекреації в Карпатах на землях маєтностей церкви.

Мета статті - дослідити природоохоронну діяльність УГКЦ в поєднанні з розвитком туризму в Карпатах у 30-х роках ХХ ст.

Виклад основного матеріалу. Споконвіків УГКЦ володіла в Галичині значними земельними наділами - маєтностями, господарюючи на яких, одержувала відповідні прибутки, за рахунок чого й могла проводити свою подальшу різноманітну діяльність (духовну, душпастирську, наукову, освітянську, культурно-просвітницьку, меценатську і т. ін.).

Одним із аспектів такого господарювання була туристична діяльність УГКЦ в маєтності Перегінсько. Володіючи тут понад 34 тис. га земельних угідь, церква плідно поєднувала туристичну діяльність й охорону довкілля [13]. Мальовничі краєвиди Горган, джерельні лікувальні води та чисте гірське повітря активно сприяло швидкому розвитку туризму в цьому куточку Карпатських гір.

У першу чергу, Центральна адміністрація маєтностей УГКЦ поблизу селища Осмолода створила ряд природних заповідників [14], першим із яких був Кедровий заповідник, організований у 1934 р. в урочищі "Льолінське Яйце" з метою охорони сосни кедрової євро-

пейської або карпатського кедра, чи кедрини, як її називали місцеві жителі, що мала міцну та надзвичайно оригінальну текстуру деревини й високо цінувалася на міжнародному ринку [1, с. 141]. У наступні роки (з 1935 до 1938 року) тут було виділено ще ряд заповідників, як-от: ялицевий, сосновий, буковий, ставок "Нивка", урочище "Підлюте" та інші, які планувалося об'єднати в один заповідний комплекс - Український національний парк природи [2, с. 183-184].

При створенні цих та інших природних заповідників спеціалістами маєтності Перегінсько багато робилося в першу чергу для зручності туристів та відпочивальників. Зокрема, ще при організації першого заповідника - кедрового, в архівних матеріалах УГКЦ за 1933 р. знаходимо ряд застережень та правил щодо поведінки туристів на теренах заповідника: "...Вступ до заповідника чужим дозволений був би лише за окремим дозволом Хвальної Управи або завідувача її господарського округу. Заборонений був би туди доступ від 10 вересня до 10 жовтня в році в часі рикевиська. Не від речі буде мати на увазі найближчу околицю заповідника та плаїв ведучих до нього і привести їх до як найбільшого порядку..." [1, с. 186].

26 червня 1935 р. від Центральної адміністрації маєтностей УГКЦ у Львові в Управу Столових дібр церкви с. Перегінсько надходить вказівка: "...Заготовлену у Львові таблицю до кедринового заповідника ім. Андр. Шептицького доручаємо умістити її при колійці на початку дороги, що веде до заповідника... Доручаємо на біжучий сезон пристроїти достаточну ловецький домик на Яйці і упорядкувати околицю домика, щоби відвідуючі заповідника віднесли сильне враження з побуту в нім. Слід в домику умістити ситуаційний плян заповідника, кілька світлин із заповідника, книгу імен відвідуючих..." [Там само, с. 125].

Для того щоб прокласти дорогу туристам до високогірних плаїв, 16 березня 1936 р. Центральна адміністрація маєтностей церкви у Львові звертається до Воеводського уряду в Станиславові по дозвіл на розчистку під'їзної дороги: "...З року на рік що раз більше розвивається високогірна туристика в Карпатах і має до по-

корення багато трудностей головню в Горганах із-за недостачі відповідних плаїв, що лучилися би одні верхи з другими і з вихідними пунктами долини. Щоби хоч в частині зарадити цьому, доручили ми Управі маєтності Перегінсько приготувати в терені найкорисніший вихід з долини ріки Молода на верх Молода 1724 м і з долини потоку Чорна Ріка на верх Попада 1743 м. В однім і другім випадку вихідний плаї мусить пройти понад охоронним лісом, необхідно буде прорубати смугу довжини 6-7 км ширини 2 м. Маємо честь просити Високий Воєводський Уряд зволити нам дати дозвіл на поруб жерепу... виключно для цілей туристичних" [Там само, с. 76].

Питання туристичного облаштування території Осмолодських лісів неодноразово розглядалися в Управі Столових дібр у селищі Перегінсько та в Центральній адміністрації маєтностей УГКЦ у Львові на чергових виробничих нарадах, різноманітних засіданнях, конференціях. Зокрема, на третьому засіданні комісії охорони природи, що відбулася 18 серпня 1936 р. у с. Підлютому біля Осмолоди, на якому було складено план організації території: "...Інспектор інж. А. Мельник намічає дальшу працю Комісії ...в маєтності Перегінсько ... стають перед нею і Митрополією ось які завдання:

1. Почати працювати над творінням заповідників: яворово-ильмового, високого торфовища, скального на Соколі.
2. Докінчити праці запропоновані заповідників.
3. Поставити орієнтаційні таблиці на стежках до заповідників і вивіски при самих.
4. Повести догідні стежки до заповідників. В першу чергу запропонувати плаї до ялиново-кедрових партій заповідника на Яйці.
5. Закінчити картографічні праці заповідників і збірку світлин кожного заповідника.
6. Піддати науковим дослідям заповідники і видати монографію про заповідники Перегінської Пущі.
7. Розширити збірку природничих експонатів в Осмолоді в музеї Горганської верховини..." і т. ін. [Там само, с. 84].

Значну увагу Центральна адміністрація маєтностей УГКЦ у Львові приділяла рекламі туристичних природних об'єктів Осмолоди. Зокрема, у статті "Столові добра Галицької Митрополії", підготовленої адміністрацією до друку в Сільськогосподарській енциклопедії, автори подають, що "найбільший інтерес представляє маєтність Перегінсько під туристичним оглядом і спортовим взагалі... В маєтності мають свої станції товариства "Плаї", "К.Л.К.", "Пласт", "Вакаційна Оселя"... На території маєтності лежить звісний живець Підлюте, ведений від ряду літ проф., др. Панчишином з сірчано-йодовим жерелом "Андрій". В живці "Підлюте" є цінна кедринова палата. Замітне Перегінсько під краєзнавчим оглядом супроти ряду заповідників у високогірським пасмі Горганів. Зорганізовані чи теж в стадії організації є заповідники: кедриновий на Яйці о поверхні 255 га пралісу на Овулі, ялицевий в Котелці, ильмово-явориний в Шумлечім, сосновий в Сиглосі, буковий в Звиннім, попри високогірські 3 стави, торфовища і скельні резервати. Має маєтність і сліди по історичних пам'ятках в самім Перегінську і околиці Сергів, Чурикіж, Радава, Анголів, здебільше руїни колишніх монастирів" [Там само, с. 83].

Серед архівних матеріалів знаходимо й цікаву рекламну інформацію для туристів: "Підлюте. Гірський живець - купелеве заведення і лічниця в Горганах над річкою Лімницею на висоті 700 м понад рівень моря.

Мінеральні цілющі води, сірчано-солоні боровинові, газові і пінкові купелі.

Лічничі вказання: хвороби кровообігу, дихальних доріг (з знімком туберкульозу), хвороби органів травлення, хвороби печінки, жовчевих доріг, мочеви доріг, крові, хвороби суглобів, м'язів і кісток, хвороби обміну речовин.

Засоби лічення: мінеральні питні води, мінеральні сірчано-солоні, боровинові, газові і пінкові купелі, літні купелі в Лімниці, плаї для теренового лічення, сонячна пляжа.

Ціни купелів: сірчано-солоні I кл. - 2,50 зл.; II кл. - 2,00 зл.; боровинова I кл. - 4,00 зл., II кл. - 3,50 зл.; газова I кл. - 4,00 зл.; пінкова I кл. - 4,00 зл.

Ціни удержання в пансіоні: кімната на 1 особу з освітленням, обслугою і цілковитим удержанням (харч 4 рази денно) 5-6 зл. на день. Для родин знижка. Кухня живця під лікарським наглядом.

В 1934 р. побільшено заведення. Є новий павільйон з 31 кімнатами і центральним опаленням, електричне світло і водопроводи. Для розвитку - теніс, кругольня, рибальний спорт, ... чудові прогулянки на вершки Горганів (Ігровище, Грифа, Сивуля), стрільниця. Поч. сезону - 15 червня" [Там само, с. 84].

Тут же спеціалістами Управи Столових дібр церкви було розроблено і спеціальні правила для відвідувачів заповідників:

"Припис для тих, хто відвідують кедровий заповідник ім. Митрополита Андрея Шептицького:

1. Вступ до заповідника знакованими (*позначеними* - О.Г.) пляями аж до відкриття безплатний.
2. Вступ на територію заповідника дозволяється тільки пішим, в'їзд кінно й возами лише визначеною дорогою за окремих дозволів управителя заповідника.
3. На території заповідника вільно перебувати і ходити тільки дорогами, стежками й визначеними туристичними пляями. Зокрема, заборонено сходити чи підходити збіччями, молодняками й полониною.
4. Таборування і постій дозволені тільки на місцях на те визначених управителем заповідника.
5. Заборонено засмічувати заповідник, занецишувати джерела й потоки, поміщувати написи й знаки на деревах, скелях або на інших предметах на території заповідника; не вільно пляжувати на території заповідника.
6. Заборонено крикливо поводитися на терені заповідника; заборонені: хоровий спів, сурмлення, гра на яких-небудь інструментах і стріляння.
7. Заборонено зривати цвіти й інші частини рослин, викопувати рослини, ломати галуззя. Також заборонено ловити, вбивати, полахати й нападати звірину. Не вільно збирати яких-небудь предметів в наукових, навчальних і збіркових цілях на терені заповідника. В особливих випадках управитель заповідника дозволить виїзково таку збірку для тих, хто ведуть на терені заповідника наукові праці.
8. Робити на терені заповідника які-небудь фотографічні знімки, фільми, якщо вони не мають аматорського характеру - без особного дозволу управителя заповідника заборонено.
9. Усі поліційні приписи лісних і ловецьких законів обов'язують на терені заповідника й слід безоглядно до них пристосовуватись. Зокрема заборонено палити огнища (ватри) і вводити псів.
10. Відвідувачі кедринового заповідника обов'язані підпорядковуватися візуванням і вказівкам лісної сторожі.
11. Лісній сторожі й управителю заповідника при-

слуговує право стягнути з усіх, що провинилися супроти цих приписів, передбачені грошові кари.

Управитель Столових Дібр гр-кат Митрополії Галицької" [Там само, с. 84].

Серед документів знаходимо і лист щодо фінансування туристичних потреб з метою охорони природи: "...Прелімінована квота в прелімінарі на 1937 р. на цілі охорони природи і праці в заповідниках 600 зл. була би тим самим не вистарчаюча, бо понадто приходиться ще будова стежок до заповідників, які ми вже розпочали. Просимо о дорученнях, чи не можна було б на це призначити додатково вищу квоту і зробити ворота і дорожки до заповідників менші як вимагає проект" [Там само, с. 46].

УГКЦ постійно підтримувала тісний зв'язок із різними туристичними та культурно-просвітницькими організаціями краю. Так, Українське краєзнавче туристичне товариство "Плаї" організувало за згодою Управи Столових Дібр у лісах митрополії свої щорічні літні виїзні походи. Спеціально для цього в Підлютому Управою було створено туристичну станцію "Плаї", яка діяла щорічно протягом трьох місяців (липень-вересень). За це члени краєзнавчого туристичного товариства займалися впорядкуванням та охороною виділеної їм місцевості. Товариству було доведено ряд вимог щодо функціонування окремих туристичних таборів, зокрема передбачено "...заборону стинати малі смеречки на полонині, ялицю-велетня огородити негайно від сторони дороги..., на полонині вбити стовпці, які би вели до домівки "Плаю", в обох комплектах умістити гарні хрести деревлені..." [Там само, с. 120]. Подібні вимоги були доведені і в інші табори, організовані в урочищах "Сокол" та "Остодіп", де діяли станції "Діточа Оселя", "Пласт" і "Вакаційна Оселя".

Варто відмітити, що Центральна адміністрація Столових Дібр митрополії підтримувала також тісні стосунки зі скаутською організацією "Пласт". Щороку влітку "Пласт" проводив в Осмолодських лісах митрополії свої навчання. Зокрема, у липні 1926 р. на горі Сокол біля Підлютого відбулася третя загальнопластова зустріч, на якій були 300 пластунів та понад тисяча жителів навколишніх сіл [10].

З огляду на широку туристичну діяльність УГКЦ варто звернути увагу на унікальну Кедрову палату та Народну лічницю в урочищі Підлютім біля селища Осмолода. На початку минулого ХХ століття львівський єпископ Сильвестр Сембратович, звернувши увагу на цілющі природні джерела, організував у Підлютім біля Осмолоди прекрасну кедрову палату, яку збудували місцеві умільці без єдиного цвяха. Це була літня резиденція УГКЦ в Горганах, куди на відпочинок та лікування приїздили священнослужителі церкви та численні гості митрополії. Проте в роки Першої світової війни, коли російські війська під командуванням генерала Брусилова вели бої в Карпатах з австро-угорською армією, Кедрова палата була майже зруйнована і згодом митрополит Андрей Шептицький власним коштом відбудував її та інші господарчі будівлі, що були зведені поруч із нею.

Тут же поряд функціонував ряд природних карпатських джерел. Місцеві джерельні води, легко солені, з домішками сірководню, йоду, вуглекислоти мали широкий спектр лікувальної та оздоровчої сили, тому туристи та відпочивальники в Підлютому пили й використовували їх для купелів. Цілющу сірководневу воду було спрямовано в три басейни, які місцеве населення назвало: перший - на честь митрополита Шептицького -

Андрієм; другий - на честь єпископа Сембратовича - Сильвестром і третій - на честь отця-митрата Войнаровського - Титом.

Це був знаний карпатський курорт, куди приїздили лікуватися не лише заможні галичани, але й прості верстви населення. У документах того часу його називають "народною лічницею", а головним лікарем довгі роки тут був професор, доктор Панчишин [1, с. 83].

Народна лічниця складалася тут із двох будівель, у яких було 50 кімнат і 14 лазень. Тут був бальний зал, бібліотека (читальня), телефон. Крім лікування, курортники мали можливість займатися спортом (теніс, футбол тощо), брали участь у піших мандрівках на довколишні горганські вершини - Грофу, Ігровець, Високу, Попадю та ін. Відпочивальники купалися в річках Лімниці та Молодій. Ціни за послуги, як свідчить вищеведена рекламка, становили від 2 до 5-6 злотих [Там само, с. 84].

У Підлюте, крім митрополита Андрея Шептицького, приїздило на відпочинок та лікування й багато інших церковних і громадських діячів, зокрема, митрат Тит Войнаровський, Климентій Шептицький - брат митрополита, настоятель монастиря отців Студитів, генерал Мирон Тарнавський та ін. Тут проводилися наукові конференції, виробничі наради, зібрання численних громадських організацій - "Пласту", "Соколу". На жаль, у часи Другої світової війни, Народна лічниця та Кедрова палата зазнали розрухи й були частково спалені.

У радянські часи Кедрову палату знову було відбудовано, вона стала місцем відпочинку партійно-номенклатурної верхівки з Івано-Франківська, Києва і навіть Москви. У 1970-х роках курорт у Підлютому став дачею тодішнього голови Президії Верховної Ради СРСР М. Підгорного. Біля Палати була облаштована вертолітна площадка. Проте десь у кінці 1970-х років (імовірно, у 1978 р.) Кедрова палата знову згоріла й відбували її вже в 90-х роках ХХ ст. [3, с. 4].

Донедавна новозбудована споруда, яка вже мало чим нагадувала освячені митрополичі палати, належала Державному підприємству "Осмолодське лісове господарство" Івано-Франківського обласного управління лісового господарства. Проте у вересні 2006 р. її передано у законну власність УГКЦ, і сьогодні відреставрована будівля митрополичої кедрової палати величаво стоїть в оточенні вікових карпатських смерек, мовчазних свідків такої славної і непростості історії карпатського краю. Цілюще сірководневе джерело з лікувальною водою знаходиться поруч, але в занедбаному стані й для відтворення широкого рекреаційного використання потребує сьогодні значних капіталовкладень.

Висновки

УГКЦ плідно поєднувала туристичну діяльність і охорону довкілля. Центральна адміністрація маєностей УГКЦ навколо селища Осмолода створила у 30-х роках ХХ ст. ряд природних заповідників, першим з яких був кедровий, організований у 1934 р. У наступні роки (з 1935 до 1938 року) тут виділили ще ряд заповідників (ялицевий, сосновий, буковий, ставок "Нивка", "Підлюте" та ін.), які були об'єднані в один заповідний комплекс - Український національний парк природи. Біля с. Осмолоди в урочищі Підлюте функціонувала унікальна Кедрова палата. А місцеві джерельні води мали широкий спектр лікувальної та оздоровчої сили, що вплинуло на організацію тут широко знаного карпатського курорту "Народна лічниця".

При створенні цих та інших лісових заповідників

природоохоронцями маєтності Перегінсько багато робилося в першу чергу для зручності туристів, відпочиваючих та всіх відвідувачів, що підтверджується численними архівними документами. Зокрема, це ряд рекламних листівок, застережень, правил, вказівок, приписів і т. ін. щодо поведінки рекреантів на теренах заповідників.

Церква підтримувала тісний зв'язок з різними туристичними та культурно-просвітницькими громадськими організаціями краю ("Пласт", "Сокил", "Плай", НТШ, "Рідна школа", "Вакаційна оселя" та ін.). Тут були їхні табори, часто проводилися навчання, конференції, виробничі наради, зібрання тощо.

Поєднуючи два аспекти господарської діяльності (туристичну та природоохоронну), церква тим самим сприяла формуванню екологічної та духовної культури нації, адже від любові до рідної природи в складних суспільно-політичних умовах тогочасної Галичини у свідомості галичан утверджувалася гордість за свою землю, можливість збереження національної ідентичності в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Центральний державний історичний архів України у Львові, Ф. 409, оп. 1, спр. 1392, арк. 1-200.
2. Центральний державний історичний архів України у Львові, Ф. 409, оп. 1, спр. 1414, арк. 1-237.
3. Відомчий архів Осмолодського держлісгоспу, Ф. 1, оп. 1, спр. 627 (л/в 1996-1997 рр.). - 255 с.
4. Анисимов Е. Классовая сущность идеологии и практики униатства : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филос. наук : спец. 09.00.02 / Е. Анисимов. - М. : МГУ, 1977. - 20 с.
5. Бандрівський М. С. Пам'яткоохоронна діяльність Церкви в контексті національно-культурного руху в Галичині (кінець XIX-XX ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

Гайдукевич Елена,

*кандидат исторических наук, доцент кафедры украиноведения и философии
Ивано-Франковского национального медицинского университета*

УКРАИНСКАЯ ГРЕКО-КАТОЛИЧЕСКАЯ ЦЕРКОВЬ (УГКЦ): ТУРИЗМ И ОХРАНА ПРИРОДЫ В КАРПАТАХ (30-е ГОДЫ XX в.)

В статье проанализированы отдельные аспекты хозяйствования УГКЦ в 30-х годах XX века в Карпатах, в частности, в хозяйстве Перегінско: туризм и охрана окружающей среды. Доказано, что УГКЦ тесно связывала туристическую деятельность с природоохранной, поскольку такое сочетание двух направлений хозяйственной деятельности церкви в сложных общественно-политических условиях тогдашней Галичины способствовало формированию экологической и духовной культуры нации, утверждало среди широкой общественности народных масс возможность сохранения национальной идентичности галичан в будущем.

Ключевые слова: УГКЦ; охрана природы; туризм; заповедник; экологическая и духовная культура; нация.

Haydukevych Olena,

*Candidate of Historical Sciences, Assistant Professor
Department of Ukrainian Studies and Philosophy
Ivano-Frankivsk National Medical University*

UKRAINIAN GREEK-CATHOLIC CHURCH (UGCC): TOURISM AND ENVIRONMENTAL ACTIVITY IN THE CARPATHIANS (30-ies OF THE XX CENTURY)

In this article we have analyzed some aspects of economic management of UGCC during 30-ies of XX century in the Carpathians, in particular, in the estate of Perehinsko: tourism and protection of nature. It has been proved that UGCC used to connect closely tourism activity with environmental protection as such combination of two

канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / М. С. Бандрівський ; Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. - Львів, 2001. - 18 с.

6. Даниленко С. Дорогою ганьби і зради / С. Даниленко. - К., 1970. - 360 с.

7. Добрич В. У тіні святого Юра (Про реакційну діяльність греко-католицької церкви) / В. Добрич. - Львів, 1968. - 163 с.

8. Єгрешій О. І. Суспільно-політична та культурно-просвітницька діяльність єпископа Григорія Хомишина (1904-1945 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / О. І. Єгрешій ; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. - Івано-Франківськ, 2003. - 21 с.

9. Заборовський Я. Митрополит Андрей Шептицький. Нарис про життя і служіння церкві і народові (1865-1944) / Я. Заборовський. - Івано-Франківськ, 1995. - 64 с.

10. Луцький Ярослав. Український краєзнавчо-туристичний рух у Галичині (1830-1939 рр.) / Я. Луцький. - Івано-Франківськ, 2003. - С. 121.

11. Марчук В. Українська греко-католицька церква: історичний нарис / Василь Марчук. - Івано-Франківськ : Плай, 2001. - 164 с.

12. Перевезій В. О. Просвітницька діяльність Української греко-католицької церкви в 20-30-х роках ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / В. О. Перевезій. - К. : Київ. ун-т ім. Т. Шевченка, 1998. - 18 с.

13. Гайдукевич О. О. Природоохоронна діяльність ГКЦ в Галичині в 20-30-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / О. О. Гайдукевич ; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. - Івано-Франківськ, 2007. - 20 с.

14. Гайдукевич О. О. Митрополит Андрей Шептицький - природоохоронний діяч Галичини / О. Гайдукевич // Схід. Аналітично-інформаційний журнал. - 2016. - № 1 (141) січень-лютий. - С. 35-39. doi: 10.21847/1728-9343.2016.1(141).64290.

areas of economic activity of the Church in complex social and political conditions of Halychyna of that time promoted formation of ecological and spiritual culture of the nation, consolidated the public opinion of the possibility of preservation of national identity of Halychyna people in future.

The picturesque landscapes of Gorgany, spring medicinal water and pure mountain air conducted fast development of tourism in this corner of the Carpathian Mountains. The church was very fruitful in combining tourism and nature protection. First of all, in 30-ies of XX century the Central Administration of Church Property has created a number of nature reserves in the surroundings of urban settlement of Osmoloda. The first nature reserve was cedar reserve organized in 1934 with aim of *Pinus cembra* L. protection. During the following years (from 1935 to 1938) here were created a number of other reserves (fir, pine, beech, pool "Nyvka", "Pidliute" and others), that were joined into one reserve complex - Ukrainian National Nature Park.

Near the urban settlement of Osmoloda, in Pidliute area, was constructed in the beginning of the century a unique Cedar Chamber by local craftsmen without any single nail. It has served a summer residence of the Church in Gorgany where used to come the priests and numerous guests of the archdiocese for rest and treatment.

At the same place used to function a number of natural Carpathian springs. Local spring waters has a wide range of treatment and health power, therefore, tourists and vacationers in Pidliute used it for drinking and bathing. It was a well-known Carpathian resort where used to come for treatment not only wealthy Halician people, but also ordinary people. In the documents of that time it has been named "people's hospital" and medical doctor, professor Panchyshyn was chief medical officer there for many years.

Many archive documents prove that in the process of creation of these and other forest reserves, the environment experts of Perehinsko estate have done a lot for comfort of tourists, vacationers and visitors, including advertisement leaflets, warnings, rules, instructions, orders and so on, concerning behavior of people on the territory of the reserve.

The church has always maintained a close relation with different tourism and cultural-educational public organizations (Plast, Sokil, Plai, Shevchenko Scientific Society, Ridna Shkola, Vacation House, and others). Here they had their camps, frequent trainings, conferences, work meetings, and so on.

Key words: *Ukrainian Greek-Catholic Church (UGCC); environmental activity; tourism; estate; ecological and spiritual culture; nation.*

REFERENCES

1. *Central State Historical Archive of Ukraine*, Lviv, fund 409, description 1, case 1392, 200 ark. (ukr).
2. *Central State Historical Archive of Ukraine*, Lviv, fond 409, description 1, case 1414, 237 ark. (ukr).
3. *Departmental archive of Osmoloda State Forestry*, fund 1, description 1, case 627, 255 ark. (ukr).
4. Anisimov, E. (1977), *Class essence of ideology and practice of Uniate church*, report of thesis for the scientific degree of Candidate of Philosophy Sciences: 09.00.02, Moscow, 20 pages (rus).
5. Bandrivskiy, M.S. (2001), *Monument protection activity of church in the context of national-cultural movement in Halychyna (end of XIX-XX centuries)*, abstract of thesis for the degree of Candidate of Historical Sciences in specialty 07.00.01 "History of Ukraine", Lviv, 18 p. (ukr).
6. Danylenko, S. (1970), *Path of shame and treason*, Kyiv, 360 p. (ukr).
7. Dobrych, V. (1968). *In the shade of Saint George (on recreation activity of Greek-Catholic church)*, Lviv, 163 p. (ukr).
8. Yegreshii, O.I. (2003), *Social-political and cultural-educational activity of bishop Hryhorii Khomyshyn (1904-1945)*, Abstract of thesis for the degree of Candidate of Historical Sciences in specialty 07.00.01 "History of Ukraine", Ivano-Frankivsk, 21 p. (ukr).
9. Zaborovskiy, Ya. (1995), *Metropolitan Andrei Sheptytskyi. Outline of life and service to church and people. (1865-1944)*, Ivano-Frankivsk, 64 p. (ukr).
10. Lutskiy, Ya. (2003), *Ukrainian ethnographic tourism movement in Halychyna (1830-1939)*, Ivano-Frankivsk, 121 p. (ukr).
11. Marchuk, V.V. (2001), *Ukrainian Greek-Catholic Church: historical essay*, Ivano-Frankivsk, 164 p. (ukr).
12. Perevezii, V.O. (1998), *Education activity of Greek-Catholic church in 20-30-ies of XX century*, abstract of thesis for the degree of Candidate of Historical Sciences in specialty 07.00.01 "History of Ukraine", Kyiv, 18 p. (ukr).
13. Haydukevych O.O. (2007), *Nature protection activities of the UGCC in Galicia in the 20-30's XX century*, Abstract of thesis for the degree of candidate of historical sciences in specialty 07.00.01 "History of Ukraine", Ivano-Frankivsk, 20 p. (ukr).
14. Haydukevych O.O. (2016), *Metropolitan Andrei Sheptytskyi - environmental activist of Halychyna*, *Skhid*, № 1 (141), January-February, Mariupol, 35-39 (ukr). doi: 10.21847/1728-9343.2016.1(141).64290.

© *Гайдукевич Олена*

Надійшла до редакції 04.08.2016